

Nr 244.

Ankom till riksdagens kansli den 12 december 1941 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 till försöksverksamhet för oljeutvinning.

(1:a avd.)

I propositionen nr 343 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 21 november 1941, föreslagit riksdagen att till Försöksverksamhet för oljeutvinning å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

I en den 11 november 1941 dagtecknad skrift har *Svenska skifferolja aktiebolaget* hemställt, att ett belopp av 1,200,000 kronor måtte anvisas att av bolaget användas för försök i större skala enligt en av doktor-ingenjören Fredrik Ljungström utarbetad metod för oljeutvinning.

Till utveckling av detta förslag har bolaget anfört följande:

Bolaget hade under den gångna sommaren och hösten låtit utföra praktiska försök att framställa olja genom direkt upphettning av skifferberg. Härvid hade en av doktor-ingenjören Fredrik Ljungström utarbetad metod tillämpats, enligt vilken uppvärmningen av skiffern skedde medelst elektriska motståndselement, vilka nedsänktes i borrhål i skiffern. Den olja som härvid bildades, uttoges genom andra iordningställda borrhål.

Fördelarna med metoden skulle vara, att såväl anläggnings- som driftkostnaderna kunde väsentligt reduceras i jämförelse med förhållandena vid andra tillverkningsmetoder. Detta berodde därpå, att man skulle inbespara de för anläggning och drift kostnadsdryga delar av fabrikationen, vilka avsåge brytning och transport av skiffern, kross- och sorteringsanläggningar samt skiffermagasin ävensom särskilda ugnsanläggningar för skifferdestillationen.

Då de genomförda försöken, vilka omfattat dels laboratoriemässiga undersökningar och dels fältförsök i Närke, givit synnerligen lovande resultat, som i allt väsentligt bestyrkte riktigheten av principerna för den nya tillverkningsmetoden, hade bolaget nu ansett tiden vara inne att övergå till försök i större skala.

Kostnaderna för de genomförda undersökningarna och försöken hade bolaget bestridit med medel, som vore avsedda för teknisk forskning på skifferoljaområdet. Dessa kostnader hade belöpt sig till inemot 100,000 kronor. Det borde även framhållas, att vattenfallsstyrelsen, ingenjörsvetenskapsakademien och andra lämnat intresserad medverkan till försökens genomförande.

De större försök, som nu planerades och vilka tillika vore att betrakta som en begynnande oljeproduktion enligt den nya metoden, krävde emellertid ytterligare medel. Då försöksverksamhet i sådan omfattning icke kunde inrymmas bland de arbetsuppgifter, för vilka bolagets kapital skulle användas, vore bolaget nödsakat att för här nämnt ändamål hos Kungl. Maj:t anhålla om de behövlige medlen.

Kostnaderna för det större försöket hade beräknats till följande:

Anläggningskostnader:

Markersättning och byggnader	kronor	50,000
Framdragnig av högspänningsledning och anordnande av huvudtransformator	»	225,000
Undertransformatorer och lågspänningsutrustning	»	95,000
Kondensorer och oljeledningssystem etc.	»	139,000
Kompressorer och bormaskiner	»	49,000
Montage, oförutsett	»	142,000
	<hr/>	
	Summa kronor	700,000

Driftkostnader för genomförande av ett försök

Kostnader avseende fortsatt utveckling av metoden och apparaturen samt i samband därmed behövlige ytterligare experiment och undersökningar

» 300,000

Totalt erfordrades sålunda ett anslag uppgående till 1,200,000 kronor.

Vid genomförande av det planerade försöket beräknades cirka 1,000 ton olja komma att utvinnas. Den utrustning, som föreslogs till anskaffning, vore av sådan art, att den lämpade sig för fortsatt drift. Skulle, som man hade anledning förmoda, försöksarbetet ge beräknat resultat, kunde denna första anläggning direkt kompletteras med likartade anläggningsdelar, så att en önskad stordrift sålunda successivt skulle kunna byggas upp.

Enligt planerna skulle försöket förläggas till plats i anslutning till bolagets anläggningar, där lämpliga skifferfyndigheter funnes och där den nya försöksanläggningen skulle ha nytta av vissa delar och hjälpanläggningar, som uppförts för det stora skifferoljeverkets drift.

Vid förflyttning av utrustningen till successivt nya skifferpartier och upprepad användning av densamma, för vilket ändamål givetvis krävdes större driftkostnader än de nu för ett enda försök beräknade, kunde enligt beräkningarna en årsproduktion uppnås av cirka 6,500 ton olja. En härutöver ökad produktion krävde dessutom ökad apparatur och därigenom ökade anläggningskostnader. Med hänsyn till kraftfrågan hade vattenfallsstyrelsen ställt i utsikt ett effektbelopp av intill 10,000 kW, varmed produktionen enligt beräkningarna skulle kunna uppnå omkring 25,000 ton olja per år. Frågan om anvisande av medel för sådan fortsatt respektive utvidgad tillämpning av metoden torde dock böra anstå, till dess det första här avsedda försöket kunnat genomföras.

Statens bränslekommission och *kommerskollegium* hava tillstyrkt framställningen.

Föredragande statsrådet har för egen del i ärendet anfört följande.

Enligt vad i ärendet framhållits hava av Svenska skifferolje aktiebolaget verkställda laboratorie- och fältförsök avseende framställning av olja ur skiffer i enlighet med ifrågavarande av doktorn-ingenjören F. Ljungström utarbetade metod givit synnerligen lovande resultat. Utsikter synas sålunda finnas att på denna väg jämförelsevis snabbt och till rimliga kostnader åstadkomma en ut-

ökning av den inhemska produktionen av flytande bränslen. I likhet med kommerskollegium och bränslekommissionen tillstyrker jag, att bolaget beredes möjlighet att utföra jämväl de försök i större skala, som nu planeras, vilka försök av bolaget tillika betecknas såsom en begynnande oljeproduktion enligt den nya metoden. Jag tillstyrker vidare, att för genomförande av dessa försök ett särskilt anslag ställes till bolagets förfogande. Anslagsbehovet torde böra beräknas till det av bolaget angivna, av de hörda myndigheterna förordade beloppet 1,200,000 kronor. Anslaget torde böra givas reservationsanslags natur och anvisas å tilläggsstat för det löpande budgetåret.

Utskottet.

Såsom statens bränslekommission framhållit skulle även efter genomförandet av den beslutade utvidgningen av skifferoljeverket i Närke en betydande skillnad komma att föreligga mellan det löpande behovet av flytande bränsle enligt försörjningsplanen och de tillgängliga kvantiteterna av sådant bränsle. Enligt kommissionens mening skulle den nu ifrågavarande oljeutvinningsmetoden, av hittills utförda försök att döma, erbjuda en mycket god lösning av frågan om utökning inom förhållandevis kort tid av den inhemska produktionen av flytande bränslen. Även kommerskollegium har givit uttryck åt samma mening. Med hänsyn till dessa omständigheter anser utskottet, som delar uppfattningen om att en förbättring av landets oljeförsörjning är en angelägenhet av största vikt, att de större försök, som nu planeras och vilka tillika anses vara en begynnande oljeproduktion enligt den nya metoden, böra av statsmakterna ekonomiskt understödjas. Utskottet tillstyrker därför, att riksdagen anvisar de medel till försöksverksamheten i fråga, som i propositionen föreslås.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Försöksverksamhet för oljeutvinning* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Stockholm den 12 december 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 240.